אלו נערות פרק שלישי כתובות לג.

מסורת הש"ס

(א) לקמן מ:, כ) [נ"ל אלעזר], ג) [כ"ק סנ: סד. סנהדרין כח.], ד) סנהדרין עד. עט. [וע"ש על הגליון מ"ש כשם התי"ט]. ה) [סנהדרין פ:], ו) [דברים יט], ז) [לקמן מ.], ח) [שם:], ט) ס"ל כסף נחתיהו תחת. רש"ל, י) [מכות כ.], כ) [ועיין תוס' מכות כ. ד"ה מעידין וכו' ביתר ביאור].

גליון הש"ס

גמ' אבר קרא משפט אחר. עיין מכות דף ד ע"ב ברש"י ד"ה עדים זוממין מ"ל התרלה ופע"ק:

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר לך ר"י כ"כ מ"ל אלא ר' יוחנן:

מוסף רש"י

תחת אשר עינה. נכי חמשים כסף ממיר. מכלל דאיכא בושת ופגם. מכלל דכושת ופגם שאינם משום עינוי, שהרי יצאן בשאר מוכלין, אינו בכלל אה. פגם הוא מקח הנישום נמי בשאר חבלות (לקמן מ:). במצות שבמיתה. שהוא מתכוין להרוג את מכיהו והכה את האשה, הכתוב מדבר (סנהדרין עד. ובע"ז שם עט.). דכתיב ואם אסון יהיה ונתת נפש תחת נפש. ואי לא מתכוין להרוג דשוגג הוא אמאי מקטיל, אלא לאו ס"מ כמתכוין (שם ושם).

עין משפט נר מצוה

בה א מיי' פי"ח מהל' עדות הל' ד סמג עשין קי טור ח"מ סי' לח: בו ב ג מיי' פי"ב מהל' סנהדרין הלכה ב [דין דמומרה לדבר חמור לא מצאתי במיי' שם מבואר רק בסמ"ק בו בסמוך מיתה פסק דהוי התראה יהיינו דהוי המקבל עליו דין מיתה דמומרה כגון שקילה וכין קלה אבל כשסתרו בו בחמורה לבד לא מצאתי שם ועי' בתוספות דהכא סד"ה ממאי וכו' דגזירת הכתוב הוא וכו']:

תורה אור השלם

1. אֲרֻבָּעִים יִכֶּנּוּ לֹא יוֹסִיף פֶּן יוֹסִיף לְהַכֹּתוֹ עַל אֵלֶּה מַכָּה רַבָּה וְנִקְלָה אָחִיךָ לְעֵינֶיךָ: דברים כה ג
2. וְהָיָה אִם בֶּן הַכּוֹת הָרָשָׁע וְהִפִּילוֹ הַשֹּׁפֵט וְהִכָּהוּ לְפָנָיו כְּדֵי רִשְׁעָתוֹ בְּמִסְפָּר: דברים כה ב
3. וְנָתַן הָאִישׁ הַשֹּׁכֵב עִמָּהּ לַאֲבִי הַנַּעֲרָ חֲמִשִּׁים כֶּסֶף וְלוֹ תִהְיֶה לְאִשָּׁה תַּחַת אֲשֶׁר עִנָּה לֹא יוּכַל שַׁלְּחָהּ כָּל יָמָיו: דברים כב כט
4. וַעֲשִׂיתָם לוֹ כַּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאָחִיו וּבִעַרְתָּ הָרָע מִקִּרְבֶּךָ: דברים יט יט
5. מִשְׁפַּט אֶחָד יִהְיֶה לָכֶם כַּגֵּר כְּאֶזְרָח יִהְיֶה כִּי אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם: ויקרא כד כב
6. וְכִי יִנָּצוּ אֲנָשִׁים וְנָגְפוּ אִשָּׁה הָרָה וְיָצְאוּ יְלָדֶיהָ וְלֹא יִהְיֶה אָסוֹן עָנוֹשׁ יֵעָנֵשׁ כַּאֲשֶׁר יָשִׁית עָלָיו בַּעַל הָאִשָּׁה וְנָתַן בִּפְלִלִים: שמות כא כב
7. וְאִם אָסוֹן יִהְיֶה וְנָתַתָּה נֶפֶשׁ תַּחַת נָפֶשׁ: שמות כא כג

חובל בחבירו נמי א"כ בטלת [1]לא יוסיף פן יוסיף עדים זוממין נמי א"כ בטלת [2]והיה אם בן הכות הרשע אלא עדים זוממין אפשר לקיומה בבן גרושה ובן חלוצה חובל בחבירו נמי איכא לקיומה כגון שהכהו הכאה שאין בה שוה פרוטה אחותו נמי איכא לקיומה באחותו בוגרת (ז) אמר לך ר' יוחנן האי תחת אשר עינה מיבעי ליה לכדאביי [6]דאמר אביי אמר קרא [3]תחת אשר עינה האי תחת אשר עינה מכלל דאיכא בושת ופגם ועולא נפקא ליה מדרבא דאמר רבא אמר קרא [3]ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה חמשים כסף הנאת שכיבה חמשים מכלל דאיכא בושת ופגם רבי [6]אליעזר אומר עדים זוממין ממונא משלמי ומילקא לא לקי משום [8]דלאו בני התראה נינהו אמר רבא תדע ניתרי בהו אימת ניתרי בהו מעיקרא [3]אמרי אישתלין ניתרי בהו בשעת מעשה פרשי ולא מסהדי ניתרי בהו לבסוף מאי דהוה הוה מתקיף לה אביי וניתרי בהו בתוך כדי דבור מתקיף לה רב אחא בריה דרב איקא וניתרי בהו מעיקרא ונרמז בהו רמוזי הדר אמר אביי לאו מילתא היא דאמרי אי סלקא דעתך עדים זוממין צריכין התראה כי לא מתרינן בהו לא קטלינן להו מי איכא מידי דאינהו בעו קטיל בלא התראה ואינהו בעו התראה הא בעינן [4]ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו וליכא מתקיף לה רב סמא בריה דרב ירמיה אלא מעתה בן גרושה ובן חלוצה דלא מכאשר זמם קא מיתרבי ליבעי התראה [9]אמר קרא [5]משפט אחד יהיה לכם [6]משפט השוה לכולכם רב שישא בריה דרב אידי אמר חובל בחבירו נמי ממונא משלם ומילקא לא לקי מהכא [6]וכי ינצו אנשים ונגפו אשה הרה ויצאו ילדיה ואמר רבי אלעזר [7]במצות שבמיתה הכתוב מדבר דכתיב [7]ואם אסון יהיה ונתת נפש תחת נפש היכי דמי אי דלא אתרו ביה אמאי מיקטיל אלא פשיטא דאתרו ביה [10]ומותרה לדבר חמור הוי מותרה לדבר הקל ואמר רחמנא ולא יהיה אסון ענוש יענש מתקיף לה רב אשי ממאי דמותרה לדבר חמור הוי מותרה לדבר הקל דלמא לא הוי אם תמצא לומר הוי ממאי דמיתה חמורה דלמא

אלא אפשר לקיומי בבן גרושה או בבן חלוצה. ואם תאמר ממאי לקו תעדות דבן גרושה הא הוי עדות שאין אתה יכול להזימה ויש לומר דלא חשיב עדות שאין אתה יכול להזימה אלא במעידין על הטרפה דאי אפשר לקיומי בשום דבר לא נמיתה ולא במלקות דגברא קטילא בעו למיקטל אבל הכא נתקיימה הזמה במלקות [8]: **מיבעי** ליה לכדאביי. ואם תאמר כיון דאיצטריך תחת להך דרשא א"כ מנא לן מיבעי וי"ל דליף מנמיתה לו מכסף:

ועולא נפקא ליה מדרבא. משמע דרבא סבר כעולא דרבי יוחנן גופיה הוה דריש כעולא אי לאו משום דמינבעי ליה לכדאביי וקשה לרשב"ל דכפרק השוכר את הפועלים (ב"מ נא. ושם) משמע בהדיא דסבר כרבי יוחנן גבי חוסם פרה ודש בה לוקה ומשלם דמוקי לה אביי כרבי מאיר ורבא אמר לעולם כרבנן ואתנן אסרה תורה אפי' בא על אמו פירוש ומשלם לאמת ידי שמים משמע דבדין לוקה ואינו משלם ולמאי דפרישי' לעיל דלמסקנא דווקא בהני תלת אית ליה לעולא דממונא משלם ולא לקי אמי שפיר דבעלמא סבר כרבי יוחנן דלוקה ואין משלם כדדריש רבי יוחנן וסמיך ליה אדרבעים יכנו:

ניתרי בהו מעיקרא כו'. ואם תאמר מיפוק ליה דהויא התראת ספק דאין אנו יודעין אם מעידים שקר ויש לומר דהתראת ספק לא הויא אלא כגון אל תוחיר שלף למותרה עצמו הוא ספק שסבור שעדיין יש שהות ביום אבל הכא המותרין יודעין שמעידין שקר:

וניתרי בהו בתוך כדי דבור. ואם תאמר היכי מצי מו הדרי בהו והא בהתראה איכא טפי מכדי דבור שהוא כדי שאילת שלום ויש לומר דכל זמן שעסוקים באותו דבר חשיב הכל חוך כדי דבור כדאמרינן במכות (דף ו.) דאפי' מעידין מאה כל אחד חוך כדי דבור של מכירו חשוכין כולן חוך כדי דבור של ראשון ואם נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטילה:

אלא פשיטא דאתרו ביה. ואי"ת היכי משלם ממון אפי' כי אין אסון הא כיון דמתכוין להרוג הוי ליה רוצח ומתחייב בנפשו וקים ליה בדרבה מינה וי"ל בשיכולין להצילו באחד מאכריו והכי אמרינן בגן סורר (סנהדרין דף עד.): **ממאי** דמותרה לדבר חמור הוי מותרה לדבר הקל דלמא לא הוי. אין לומר דטעמא משום שיהרוג הוא דקיבל התראה דיחא ליה ליהרג על מנת שיהרוג שוגאו דתמות נפשי עם פלשתים הוא דקאמר אבל לא יחא ליה להכות את מכירו על מנת שילקוהו דהא אמתני' דפרק הנשרפין (סנהדרין ד' עט:) דקתני דחייבי מיתות שנתערבו ידוע בקלה וקאמר בגמ' (שם דף פ:) ש"מ מותרה לדבר חמור הוי מותרה לדבר הקל והתם פשיטא דכיון דהתרו בו לסקילה וקבל כ"ש שאם התרו בו חנק על אותו דבר עצמו שהיה מקבל ואפ"ה בעי למימר דמותרה לדבר חמור לא הוי מותרה לדבר הקל אלא יש לומר דגזירת הכתוב הוא דבעינן שיתיר עצמו לאותה מיתה בין קלה בין חמורה: ודלמא

ופרכינן **מוכל בחבירו**. דעל כרחך בממון נידון מקשי בטלת לאו דלא יוסיף פן יוסיף שהוא מזהרה למכה את חבירו: **והיה אם כן הכות**. במסכת מכות (דף ב:) מוקמינן לה בעדים זוממין: **אלא**. על כרחך כיון דרבייה קרא לתשלומין איכא לאוקמא לעונש מלקות דלאו דידיה במעידין אינו את אים פלוני כהן שהוא בן גרושה דליכא לאוקמי כאשר זמם [1] ולומר יהא הוא בן גרושה אחתו אלא סופג את הארבעים והכי תנן במסכת מכות [כ.]. וחובל בחבירו נמי מוקמינן ליה בשאין בה שוה פרוטה בכל חמשה דברים שבה כגון שלא פיחתו מכספו וממלאכתו וריפוי לא הוצרך ולא נער היה בה ובשוטה שאין לה בושת. והכא נמי באחותו מלית לאוקמי מלקות דידה בבוגרת אבל נערה ליתלם ולא ליתקי הואיל וריבתה גזירה שוה לחמת חמת לתשלומין: **לכדאביי**. בשיטי פירקין דפרכינן [2] ואימא חמשים אמר רחמנא מכל מילי ושני אבאי [3] חמשים [4] כסף נתחדשו חמת קנס הניעוי אבל בושת ופגם שהוא בשאר חובלים לא כלל כאן: **השוכב עמה**. קרא יתירא הוא לדרשה נימא ונתן לאבי הנערה חמשים כסף: **מכלל דבושת ופגם**. דלאו מחמת הנאת שכיבה ניתנו שהרי יצאן בשאר חובלים לא כיילינהו בגוייהו דהתם: **רבי אלעזר אומר עדים זוממין דממונא משלמי ולא לקי**. לא צריכי קרא דסברא היא דמלקות לא שייך בהו: **דלאו בני התראה נינהו**. קודם עדות כדמפ' רבא ואזיל הלכך אי איכא למענשינהו לא מענשינהו אלא ממון דאין עונש הגוף אלא התראה. ואע"ג דגבי בן גרושה וכן חלוצה [5] ענשינן להו מלקות אלא התראה התם גזירת הכתוב דאשכחן בהו מלקות בהדיא והיה אם כן הכות ומוקמינן לקרא במידי דלא מלית למענשינהו מכאשר זמם אבל היכא דמלית למיענש בהו הזמה לא שייך בהו מלקות: **עדיו**. שאי אפשר להתרות בהם: **מעיקרא**. יום או שעה קודם שיעידו העדות: **אמרי אישתלין**. שכחנו ההתראה הרי שבטלה ההתראה: **פרשי ולא מסהדי**. אפילו אמת הואיל ואנו חשודים בעינינו מה לנו ולגרה: **לבסוף**. לאחר שהעידו: **מאי דהוה הוה**. דכיון שהגיד אינו חוזר ומגיד ואינן יכולין לחזור: **וניתרי בהו בתוך כדי דבור**. לאחר שהעידו בתוך כדי דבור כדבור דמי ויכולים לחזור: **תוך כדי דבור**. כדי שאילת שלום: **ונרמז רמוזי**. בשעת העדות נרמז להם רמוזים על ההתראה להזכירם ובלשון רך שלא יקפידו: **לאו מילתא היא דאמרי**. שיהו עדים זוממין צריכין התראה: **ה"ג דאינהו בעו למיקטל בלא התראה ואינהו בעו התראה כו'**: **כאשר זמם**. והם זממו להרוג את זה בעדותן שלא היה ולא נברא ולא התרו בו בהתראה שהעידו עליה: **אלא מעשה**. דהאי דלא בעו התראה משום דאינו הוא מלקות של זוממי עדות בן גרושה וכן חלוצה: **דלאו מכאשר זמם אתי**. עונש דידהו שהרי לא זממו להלקותו אלא לחללו: **משפט השוה**. וכיון דרוב זוממין לאו בני התראה נינהו הני נמי לא בעו התראה: **כמלות שבמיתה**. שמתכוין היה להורגו: **הכתוב מדבר**. דכתיב אם אסון יהיה שמתה האשה ונתת נפש ואע"פ שלא נתכוון אלא לחכירו ואשמעינן נתכוון להרוג את זה והרג את זה חייב: **אי דלא אתרו ביה**. אם תמיתנו תהרג: **לדבר חמור**. מיתה: **הוי מותרה לדבר הקל**. שאם יכנו ולא ימות יקלה ואפילו הכי אמר רחמנא דכי אין שם חיוב מיתה יענש דמי ולדות ואף על גב דאיכא התראה למלקות אלמא משלם ואינו לוקה: נגדוה

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com